

POT MIRU OD ALP DO JADRANA

Pot miru od Alp do Jadrana je več kot 500 km dolga čezmejna daljinska pohodniška pot med Slovenijo in Italijo. Razdeljena je na 30 odsekov. Vije se od Julijskih Alp preko Vipavske doline, Goriške, Brd in Krasa do Jadranskega morja, vanjo pa je vključenih preko 300 točk dediščine prve svetovne vojne. Glavni trasi med Logom pod Mangartom in Trstom so prikjučena tudi zaledna območja Trente in Gorenjske, Bohinjsko in Nadiške doline.

Poleg osrednje čezmejne zgodbe soške fronte, ki jo obiskovalci spoznavajo na Poti miru od Alp do Jadrana, pa so obiska vredni tudi kraji in območja izven trase poti, ki so pomembni za razumevanje pričujoče zgodovine (območja Cerknega, Idrije, Logatca, Pivke in Ragogne, Timau, Kanalska dolina/Val Canale, spodnji del reke Piave in Benetke).

Pot miru povezuje muzeje na prostem, pokopališča in kostnice, spomenike in obeležja, utrdbe, muzeje prve svetovne vojne in privatne muzejske zbirke, cerkvice, kapelice, s prvo sv. vojno povezane pomembnejše vrhove in druge obnovljene ostaline prve svetovne vojne. Pred stoletjem z vojno zaznamovani kraji so danes glasniki miru in spomina, ki povezani v Pot miru širijo sporočilo prijateljstva med narodi.

Pot miru je od leta 2016 uvrščena na Unescov Poskusni seznam.

Na Poti miru deluje sedem Centrov za obiskovalce – trije v Sloveniji in štiri v Italiji:

Center za obiskovalce Pot miru, **Kobarid**

Center za obiskovalce Pot miru, **Sabotin – Park miru**

Center za obiskovalce Pot miru, **Pomnik miru Cerje**

Center za obiskovalce Pot miru, **SMO, Špietar/San Pietro al Natisone**

Center za obiskovalce Pot miru, **IAT Fogliano Redipuglia**

Center za obiskovalce Pot miru, **Trieste Info Point**

Center za obiskovalce Pot miru, **MUB Museo della Bonifica, San Donà di Piave**

Koordinator Poti miru v Sloveniji je Fundacija Poti miru, v Italiji pa deželna razvojna agencija PromoTurismoFVG.

Označenost poti:

Pot miru je enotno označena, do večjih znamenitosti je dostop možen tudi z avtomobilom in avtobusom. Slovenski del Poti miru je označen s **črno-rdečimi markacijami**, v Italiji pa je treba slediti **rdeče-belim označbam CAI-a** (Club Alpino Italiano). Pot je opremljena z **rjavimi usmerjevalnimi tablicami**, **rjavimi informacijskimi tablami** in **vpisnimi skrinjicami** (zaenkrat samo v Sloveniji).

Za več informacij o Poti miru obišči <https://www.thewalkofpeace.com/sl/>

GLAVNE INFORMACIJE O POTI MIRU OD ALP DO JADRANA

- več kot 500 km dolga daljinska pohodniška pot
- razdeljena na 30 odsekov
- nekateri odseki so zelo zanimivi tudi za kolesarje
- vključuje okoli 300 točk dediščine prve svetovne vojne
- težavnost: zahtevna pohodniška pot
- izhodišče: Log pod Mangartom (Slovenija)
- zaključek: Trst (Italija)
- najkrajša pot po osnovni trasi med Logom pod Mangartom in Trstom traja 13–19 dni
- najvišja točka: Krn (2244 m)
- najnižja točka: Trst
- 19.130 m vzponov
- 20.170 m spustov

Tri čezmejni muzeji na prostem: Kolovrat, Sabotin, Grmada

ODSEKI POTI MIRU OD ALP DO JADRANA

Odseki so oblikovani tako, da so višinske razlike in dolžine primerne za večino ljudi in – razen ustrezne telesne pripravljenosti – ne zahtevajo posebnih sposobnosti. Pretežni del poti poteka po stezah, makadamskih poteh in kolovozih, prepovedanih za promet. V naseljih gre po pločnikih ob prometnih cestah. Le v nekaterih redkih primerih Pot miru vodi po cestah brez pločnika.

Od Loga pod Mangartom do Trsta:

1 Log pod Mangartom–Bovec

2 Bovec–Kobarid

3 Kobarid–Koča na planini Kuhinja

4 Koča na planini Kuhinja–Tolmin

5 Tolmin–Kambreško

6 Kambreško–Šmartno

7 Šmartno–Sabotin–Nova Gorica

6A Kambreško–Plave

7A Plave–Vodice–Nova Gorica

8 Nova Gorica–Gorica/Gorizia–Nova Gorica

9 SI Nova Gorica–Lokvica

10 SI Lokvica–Komen

11 SI Komen–Mavhinje/Malchina

9 IT Nova Gorica–Brestovec–Martinščina/San Martino del Carso

10 IT Martinščina/San Martino del Carso–Redipulja/Redipuglia

11 IT Redipulja/Redipuglia–Tržič/Monfalcone

12 IT Tržič/Monfalcone–Mavhinje/Malchina

13 Mavhinje/Malchina–Miramar/Miramare

14 Miramar/Miramare–Trst/Trieste

Po Nadiških dolinah/Valli del Natisone:

K-C 1 Kobarid–Kolovrat

K-C 2 Kolovrat–Solarje/Solarie–Gorenji Tarbij/Tribil Superiore

K-C 3 Gorenji Tarbij/Tribil Superiore–Stara Gora/Castelmonte

K-C 4 Stara Gora/Castelmonte–Čedad/Cividale del Friuli–Špièetar/San Pietro al Natisone

K-C 5 Špièetar/San Pietro al Natisone–Matajur

K-C 6 Matajur–Kobarid

Čez Vršič:

B-KG 1 Bovec–Trenta

B-KG 2 Trenta–Kranjska Gora

Do Bohinja:

K-B 1 Koča na planini Kuhinja–Koča pri Krnskem jezeru

K-B 2 Koča pri Krnskem jezeru–Ukanc

K-B 3 Ukanc–Bohinjska Bistrica

CILJNE SKUPINE GOSTOV NA POTI MIRU

PEŠ IN Z NAHRBTNIKOM

Pot miru od Alp do Jadrana je idealna za pohodnike, saj teče mimo slikovitih krajev, kjer je mogoče prenočiti, se okrepčati z lokalnimi dobrotami in spoznati današnji utrip. Visokogorske steze, makadamske poti ob reki Soči, nekdanje vojaške mulatjere, poti med kraškimi travniki in briškimi vinogradi ponujajo raznovrstne pohodniške izzive in nagrajujejo s prelepimi razgledi od Alp do Jadrana.

S KOLESOM

Pot miru od Alp do Jadrana na mnogih odsekih obožujejo tudi kolesarji, saj ponuja dobre vzpone in dinamične daljinske preizkušnje. Zahtevnejši vzponi in adrenalinski spusti na začetku poti ter lagodno zavijanje med briškimi vinogradi, čez razgiban Kras in vse do Trsta so izziv za vse, ki uživajo z vetrom v laseh.

ZA DRUŽINE

Manj zahtevni deli Poti miru od Alp do Jadrana so odlična ideja za družinsko popotovanje po zgodovini in naravi. Muzeji na prostem in urejene kaverne otrokom ponujajo vznemirljivo raziskovanje in potovanje v času. V krajih na poti najdete še žive planine in gostoljubne turistične kmetije, ki so kot nalašč za preživljanje aktivnih družinskih počitnic.

ZA ZGODOVINSKE NAVDUŠENCE IN SVOJCE PADLIH VOJAKOV

Pot miru od Alp do Jadrana ponuja priložnost vsem, ki so bili zaznamovani s posledicami vojne po svojih prednikih, da se spravijo z njihovo žalostno usodo. Na posebnih krajih spomina lahko poiščejo mir in bolj svetlo pot v prihodnost. Zanesenjacom in strokovnjakom pot omogoča poglobljeno raziskovanje.

ZA ORGANIZIRANE SKUPINE

Za šolske in druge organizirane skupine so na voljo privlačni programi, ki pod vodstvom izkušenih vodnikov na izbranih lokacijah ponujajo zanimiva doživetja. Zgodbe prve svetovne vojne se prepletajo s spoznavanjem flore in favne, lokalne gastronomije in drugih posebnosti.

PRVA SVETOVNA VOJNA – SOŠKA FRONTA

28. junija 1914 sta bila med **obiskom Sarajeva ubita avstro-ogrski prestolonaslednik nadvojvoda Franc Ferdinand in njegova soproga Sofija**. Po avstro-ogrskem ultimatu Kraljevini Srbiji je mesec dni kasneje (28. julija 1914) **Avstro-Ogrska** napovedala vojno Srbiji. V prvih dneh avgusta si je vojno napoved izmenjalo več držav, s čimer se je začela prva svetovna vojna. Evropa je postala obsežno bojišče, razdeljeno na več front, saj sta v vojno vstopila nasprotujoča si bloka: na eni strani **sile osi (Nemčija, Avstro-Ogrska, Bolgarija in Turčija)**, na drugi strani **antanta (Francija, Velika Britanija in Rusija)**. Italija je v prvem letu vojne kljub partnerstvu v trojni zvezi z Avstro-Ogrsko in Nemčijo ostala nevtralna.

S podpisom **Londonskega sporazuma** med Italijo in antanto je **Italija** izstopila iz te zveze in **23. maja 1915 napovedala vojno Avstro-Ogrski**. Odprla se je **jugozahodna fronta**, dolga 600 kilometrov, ki je potekala **od prelaza Stelvio** na švicarsko-italijansko-avstrijski tromeji **prek goratega območja Trentina in Veneta** (Trentino je takrat spadal pod Avstro-Ogrsko), **Karnijskih Alp in Posočja do Jadranskega morja**. 90 kilometrov dolg odsek fronte, ki je potekal ob reki Soči od Rombona do Jadrana, se je imenoval **soška fronta**. V **29 mesecih bojevanja, od maja 1915 do oktobra 1917**, je bilo na tem območju 12 ofenziv; 11 so jih izvedli Italijani, zadnjo, dvanajsto, vojaki Avstro-Ogrske in Nemčije.

Prva soška bitka (23. junij–7. julij 1915)

Druga soška bitka (18. julij–3. avgust 1915)

Tretja soška bitka (18. oktober–4. november 1915)

Četrta soška bitka (10. november–2. december 1915)

Peta soška bitka (11.–16. marec 1916)

Šesta soška bitka (4.–16. avgust 1916)

Sedma soška bitka (13.–17. september 1916)

Osma soška bitka (9.–12. oktober 1916)

Deveta soška bitka (31. oktober–4. november 1916)

Deseta soška bitka (12. maj–5. junij 1917)

Enajsta soška bitka (17. avgust–12. september 1917)

Dvanajsta soška bitka (24. oktober–9. november 1917)

Frontna črta se je v Zgornjem Posočju po začetni negotovosti ustalila in prešla v **pozicijsko vojskovanje**. Boji so se večinoma odvijali v goratem svetu. Naselja v neposredni bližini fronte so bila izpraznjena. Zasedli so jih vojaki, **prebivalci** pa so bili primorani oditi v **begunstvo**. Frontna linija med italijansko in avstro-ogrsko vojsko je potekala **z vrha Rombona v Bovško kotlino, po dolini Slatnika v Krnsko pogorje, čez Mrzli vrh pa se je spustila v Tolminsko kotlino. Mengore, Bučenica in Cvetje** so tvorili zaporo na desnem bregu Soče. Na ta način je Avstro-Ogrska branila pomembno železniško in cestno povezavo z notranjostjo monarhije. To do 2,5 kilometra široko ozemlje je prišlo v zgodovino kot **tolminsko mostišče**. Frontna linija se je **nadaljevala čez Banjško planoto, mimo Gorice/Gorizia/Görz in čez Kras do Tržaškega zaliva**.

Ob spodnjem toku reke Soče, kjer je svet manj gorat kot ob zgornjem, se je odvijala večina soških bitk. Italijanska vojska je predvidevala, da bo tu lažje zlomila nasprotnikovo obrambo kot v goratem svetu.

Kljub tej navidezno enostavnejši situaciji se je tudi na Krasu vojna med junijem 1915 in avgustom 1916 stabilizirala. Avstro-Ogrska je na začetku svojo obrambo vzpostavila na vseh strateško pomembnih vzpetinah in odbila številne italijanske napade. Frontna črta, ki je potekala od **Sabotina** mimo **Kalvarije/Calvario, Debele griže/Monte San Michele, Doberdoba/Doberdò** do vzpetin okoli Tržiča, se do avgusta 1916, ko je Italijanom uspelo vkorakati v **Gorico** in premakniti del frontne črte za nekaj kilometrov proti vzhodu, ni bistveno spreminjala.

Spomladi in poleti leta 1917 je italijanska vojska organizirala z vidika števila udeleženih najbolj pomembne ofenzive z namenom, da bi dokončno prebila fronto, a brez uspeha.

Zadnje dejanje bojev ob Soči se je zgodilo v **dvanajsti soški bitki**, ki se je začela 24. oktobra 1917, prav ob njenem zgornjem toku. V avstro-ogrskem zgodovinoписju je bitka znana kot "**Čudež pri Kobaridu**", v italijanskem pa kot slovita "**Ritirata di Caporetto**". Začela se je v Bovški kotlini s **skupnim napadom avstro-ogrske in nemške vojske**. Italijansko obrambo so presenetili s **plinskim obstreljevanjem**. Hkrati se je prodor začel iz tolminske smeri proti Kobaridu in Kolovratu. Zlomu soške fronte je **sledil prodor v Furlansko nižino ter naprej do reke Piave**, kjer se je fronta 9. novembra 1917 ustalila. Kljub nekaterim **poskusom, da bi med 30. oktobrom in 3. novembrom 1917 ustavili prodor na reki Tilment (Tagliamento) v bližini Ragnone in Cornina**, je bila skoraj polovica italijanske vojske (1.500.000 vojakov) prisiljena k umiku do reke Piave. Med umikom so na območjih med Julijskimi Alpami, Tilmentom, Furlansko nižino in Karnijskimi Alpami potekali številni boji. Bili so odločilni za reševanje italijanske vojske, kljub velikim izgubam vojakov in materiala. Svoje hiše je zapustilo tudi več kot 200.000 civilistov, ki so se pridružili umikajoči se vojski, da bi pobegnili v notranjost Italije.

Novembra 1917 sta **avstro-ogrska in nemška vojska dosegli reko Piavo in goro Monte Grappa**, kjer so boji potekali do konca vojne. Dve ofenzivi, ki ju je začela avstro-ogrska vojska (prva bitka na Piavi – **Battaglia d'Arresto** novembra in decembra 1917 ter druga bitka na Piavi – **Battaglia del Solstizio** junija 1918) nista mogli zlomiti italijanske obrambne linije. Štiri mesece zatem je italijanski vojski ob pomoči francoskih in angleških zavezniških enot uspelo dobiti **bitko pri mestu Vittorio Veneto**, pri čemer je izkoristila domala nepopravljivo krizo avstro-ogrske monarhije.

4. novembra 1918 so prenehale sovražnosti na jugozahodni fronti. Avstro-ogrska monarhija je razpadla, **prva svetovna vojna pa se je končala 11. novembra 1918 s kapitulacijo Nemčije.**

Vojna je ob Soči, v Furlaniji – Julijski krajini in v Venetu pustila veliko sledov. Spominska obeležja, kaverne, strelski jarki, utrdbe in pokopališča predstavljajo kulturno in zgodovinsko dediščino. Spominja in opominja nas na trpljenje, žrtvovanje in umiranje tisoče mladih fantov in mož številnih narodov. Ne smemo pa pozabiti na bridko izkušnjo civilnega prebivalstva iz krajev ob fronti, ki so ga po vrnitvi iz begunstva pričakali razdejani in uničeni domovi, neuporabna obdelovalna zemlja in strašanska lakota.

Projektne partnerji:

IO SONO
FRIULI
VENEZIA
GIULIA

POT MIRU

